

Обосновано роль социального партнерства в подготовке будущих квалифицированных рабочих кадров. Раскрыты особенности социального партнерства в системе «професиивно-техническое учебное заведение – предприятие».

Ключевые слова: *социальное партнерство, професиивно-техническое учебное заведение, работодатели.*

Grounded role of social partnership in training of future skilled workings personnels. The features of social partnership are exposed in the system «profesiivno-tekhnichniy educational establishment-enterprise».

Keywords: *social partnership, profesiivno-tekhnichniy educational establishment, employers.*

Л.Б. Шмалюх
сmt. Брацлав, Україна

УПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ ЛІТЕРАТУРИ

Формування в Україні нової системи освіти, орієнтованої на входження у світовий освітній простір, супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії і практиці навчально-виховного процесу.

Інноваційні технології викладання дисциплін слід опанувати кожному викладачеві, на якому рівні інтелектуально-методичної майстерності він не перебував би. Поруч із пояснювально-ілюстративними прийомами викладач має застосовувати нові, особистісно-орієнтовані, в яких посилений творчо-діяльнісний компонент. Лише в цьому випадку студенти під умілим керівництвом викладача здобувають необхідні знання, уміння й навички.

На заняттях викладач має давати не просто суму знань, а сформувати життєву компетентність як самоздатність особистості до оптимальних дій, що базуються на знаннях, досвіді, цінностях, набутих завдяки навчанню. Одними із найбільш ефективних методів такого типу навчання є інтерактивні методи.

Слово «інтерактивний» прийшло до нас з англійської мови від слова «interact» (взаємодія). Інтерактивний означає сприятливий тому, щоб взаємодіяти чи знаходитись у режимі бесіди, діалогу. Значить, інтерактивне навчання – це перш за все, діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія викладача і студента [1, с. 8].

Основна характеристика інтерактивних методів навчання:

- це спеціальна форма пізнавальної діяльності;
- навчальний процес організовано так, коли практично всі студенти заохочені до процесу пізнання, вони мають можливість розуміти і рефлексувати з приводу того, що вони знають і про що думають;
- на таких заняттях має бути доброзичлива атмосфера, взаємопідтримка – форма кооперації та співпраці;
- на заняттях організовується індивідуальна, парна і групова робота.

Використання інтерактивних технологій сприяє активізації внутрішніх резервів студентів, реалізації їх природних здібностей, спонукає до самостійного мислення замість механічного споживання «готової» інформації. Інтерактивні заняття допомагають формуванню в студентів основних пізнавальних умінь і навичок, дають зразки моделей поведінки за різних життєвих обставин, сприяють розвитку критичного мислення, підвищенню читацької та мовної культури, формуванню вмінь самостійного аналізу навчального матеріалу та власної навчальної діяльності, вихованню толерантного ставлення до іншої думки, поваги до національних традицій, розвитку культури полеміки й самореалізації.

Якісно змінюється і роль викладача на таких заняттях. Викладач, використовуючи інтерактивні методи на заняттях, активізує навчальну діяльність студентів, стає організатором студентського колективу, консультантом під час проведення інтерактивних занять. Студентам

надається можливість набувати комунікативних умінь і навичок спілкування. Це сприяє підвищенню їх внутрішньої мотивації до навичок.

Особливе місце використанню інтерактивних методів належить на заняттях літератури, так як предметом вивчення є художній текст – продукт творчої діяльності людини.

Найважливіша риса сучасного навчання – його спрямованість на те, щоб навчити молодь не лише пристосовуватися, а й активно діяти в ситуаціях, які зазнали соціальних змін. Структурна перебудова економіки призвела до змін власності, роздержавлення підприємств, масового створення в недержавному секторі середніх, малих та мікропідприємств і фірм. Підготовка майбутніх фахівців має відповідати зростаючим вимогам сучасного виробництва та роботодавців на ринку праці. Непідготовлені низькокваліфіковані фахівці вже не просто знижують ефективність виробництва, якість продукції та послуг, їхню конкурентоспроможність, а й перешкоджають економічному зростанню.

Навчання у коледжі має сформулювати у студентів основи сучасного наукового знання, зорієнтованого на потреби життя і виробництва, яке забезпечило б можливість активної і творчої участі молоді людини в житті і роботі. Реалізація таких вимог впливає на формування педагогічних цілей і завдань, потребує застосування нових педагогічних технологій.

Відхід від традиційної (роз'яснювально-ілюстративної) форми навчання, коли всі знання, вміння та навички набуваються шляхом репродуктивного засвоєння і орієнтація на використання, нетрадиційних і інноваційних форм навчання викликає потребу переглянути технологію навчання. Такі заняття сприяють розвитку творчої діяльності студентів, активності, пізнавального інтересу, самостійності, активності мислення, виховують почуття відповідальності, вчать працювати в колективі та розвивають у студентів потяг допомагати один одному тощо. На таких заняттях викладач створює проблемні ситуації, створює атмосферу співробітництва, вони мають виховний характер. Слід зазначити, що такі заняття сприяють найкращому засвоєнню матеріалу.

Нагромаджений уже нині в Україні та за кордоном досвід переконливо засвідчує, що інтерактивні методи сприяють інтенсифікації та оптимізації навчального процесу. Вони дозволяють:

- аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу й тому зробити засвоєння знань більш доступним;
- навчитись формулювати власну думку, правильно її виражати;
- доводити власну точку зору, аргументувати й дискутувати;
- навчитись слухати іншу людину, поважати альтернативну думку;
- моделювати різні соціальні ситуації, збагачувати власний соціальний досвід через включення в різні життєві ситуації і переживати їх;
- вчитись будувати конструктивні відносини в групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів, розв'язувати їх, шукати компроміси, прагнути до діалогу;
- знаходити спільне вирішення проблеми;
- розвивати навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт.

Окрім того, використання інтерактивних методів дозволяє реалізувати ідею співробітництва тих, хто навчає, і тих, хто навчається, вчить їх конструктивній взаємодії, сприяє оздоровленню психологічного клімату на занятті створює доброзичливу атмосферу.

Будь-яке навчання є створенням умов для розвитку особистості, і отже, воно є розвиваючим, особистісно орієнтованим. Проблема в іншому. Як розуміти особистість, де шукати джерела її розвитку? У нашому розумінні – це визнання індивідуальності, самоцінності кожної людини, її розвитку не як «колективного суб'єкта», а передусім як індивіда, який має свій неповторний суб'єктний досвід.

Особистісна орієнтація є визнанням центру освітнього процесу особистості студента. А системоутворювальною якістю особистості є суб'єктність, тому можна стверджувати, що освітній процес, який максимально сприяє розвитку суб'єктності, можна назвати особистісно

орієнтованим. Суб'єктивна структура охоплює інноваційну діяльність усіх суб'єктів – учасників занять, під час якої враховується функціональне і рольове співвідношення між суб'єктами інноваційного розвитку.

Виокремлюємо ряд суттєвих вимог до технології особистісно орієнтованого навчання: діалогічність, діяльнісно творчий характер, спрямованість на підтримку індивідуального розвитку студента, надання йому необхідного простору свободи для прийняття самостійних рішень, творчості, вибору змісту і способів навчання і поведінки. Всі вони мають універсальні властивості. Отже, будь-яка педагогічна технологія може стати особистісно орієнтованою, якщо буде відповідати вказаним вимогам. «Треба, щоб викладали, показували, розповідали і запитували самі студенти, а щоб викладачу доводилось більше слухати; треба, щоб студенти весь час були активними, а не пасивними особами, – тоді процес навчання без сумніву виграє» (К. Ветцель) [3, с. 68].

Засоби досягнення цієї мети:

- використання різноманітних форм і методів організації навчальної діяльності, що сприяє розкриттю суб'єктного досвіду студентів;
- створення атмосфери зацікавленості кожного студента в роботі групи;
- стимулювання студентів до висловлювання, використання різних способів виконання завдань, без будь-якого остраху помилитися чи отримати неправильну відповідь, тощо;
- використання під час заняття дидактичного матеріалу, який дає можливість студентові вибирати найбільш значимі для нього види та форми навчального змісту;
- оцінювання діяльності студента не тільки за кінцевим результатом (правильно — неправильно), а й за процесом його досягнення;
- заохочення прагнень студента знаходити свій спосіб роботи (вирішення завдання);
- створення педагогічної ситуації спілкування на занятті, що сприяє прояву ініціативи, самостійності, вибіркової кожним студентом у способах роботи;
- створення умов для природного самовиявлення студентів.

Ключові компетентності особистісно-орієнтованого навчання: комунікативні, організаційні, саморозвитку, самоорганізації.

Особистісно орієнтоване навчання має свої ознаки: використання суб'єктивного досвіду студента; суб'єкт-суб'єктних стосунків учасників навчального процесу і діяльнісної основи.

Досвід упровадження особистістю зорієнтованого навчання доводить, що підготовку до групової роботи найкраще розпочинати з парної діяльності, коли студенти виробляють уміння спілкуватися з собою, автором, текстом, один із одним (слухати, ставити запитання, відповідати на них, дискутувати, створювати спільні проекти тощо).

«Читання з позначками». Викладач пропонує студентам позначити у тексті ті частини, які підтверджують те, що вони вже знали (+), або ті, які суперечать їхнім думкам (-); а також ті, що містять неочікувані ідеї (у), і ті, щодо яких у студентів виникли запитання (?); нова інформація (!).

Кваліфікаційний огляд читання з позначками. Після читання з позначками (+ - я це знав; ! - нова інформація; ? - не зрозумів та ін.) студенти систематизують й узагальнюють, що їм відомо про предмет розмови, що невідомо чи викликало зацікавлення тощо.

«Всліпу». Розділений на кілька частин текст роздається членам групи. Кожен опрацьовує 1-2 частини і повідомляє зміст. Студенти разом вирішують, у якій послідовності слід об'єднати уривки, щоб вийшов зв'язний текст. Зміст уривка переказують, до нього вони можуть ставити запитання, але не читати.

Щоденник подвійних нотаток. Розділивши аркуш зошита навпіл, студенти зліва записують інформацію, що видалася їм цікавою, справа - коментарі до неї.

Взаємні запитання - найпростіша технологія, яку можна застосувати в будь-якій групі для будь-якого навчального матеріалу.

Алгоритм його проведення такий:

1. Студенти читають текст (чи якусь його частину) і придумують максимально можливу за відведений час (3-5 хвилин) кількість запитань, щоб по черзі задавати їх один одному.

2. Урізноманітнити роботу можна, запропонувавши студентам сформулювати запитання до тексту (2-3 абзаци), які викладач читає вголос (у студентів такого тексту немає).

3. Студенти формують запитання до вчителя, записують на окремих картках, а на зворотному боці карток дають письмові відповіді. Викладач, перемішавши картки, витягає з них одну й відповідає на запитання сам і зіставляє свою відповідь із записаною на звороті.

Запитання ставляться:

а) до змісту твору:

- Яка роль наступного епізоду в новелі М. Хвильового «Мати»?
- Як ви розумієте смисл назви «Перехресні стежки» І. Франка?
- Що змінилося б у романі «Маруся Чурай» Л. Костенко, якби Маруся покохала Івана

Іскру?

- Чи змінився Чіпка протягом твору? У чому саме? Що призвело до змін?
- Визначте риси характеру героя. Як ви гадаєте, що змінилося б у його житті, коли б він

не мав якихось із них?

в) до автора:

- Яку мету ставив автор, пишучи цей твір?
- Як він досягає поставленої мети?
- Чи в усьому ви згодні з авторськими оцінками?
- Чи був у творі якийсь момент, коли ви думали й відчували не так як автор?

«Сенкан» – п'ятирядковий неримований вірш, який складається за такою схемою:

1 рядок – слово-тема (іменник);

2 рядок – 2 прикметники (означення теми);

3 рядок – 3 дієслова (активність, дієвість, пов'язана з темою);

4 рядок – фраза з чотирьох слів (розуміння теми або ставлення до неї);

5 рядок – слово-висновок (іменник, синонім або висновок до теми).

Олесь Гончар «Собор».

Собор;

філософський, сучасний;

навчає, пояснює, захоплює;

початок духовного відродження нації;

роман.

Запитання-відповідь. Студенти працюють у парах. У ході читання тексту вони ставлять запитання стосовно частин тексту та відповідають на них. Запитання можна ставити до всієї групи.

Взаємне навчання. Після того, як частину тексту прочитала невелика група студентів, нехай вони по черзі грають у «викладача» - складають резюме щодо прочитаного, ставлять запитання іншим студентам, пояснюють незрозуміле, а також прогнозують, що буде далі в тексті.

Кейс-технологія — за якою навчально-методичні матеріали чітко структуровані і відповідно комплектуються в спеціальний набір і подаються студентам для самостійного навчання за періодичними консультаціями викладача. Наприклад, обговорити проблему «У чому полягає трагедія Марусі Чурай?» можна за такими питаннями:

- несумісність геніального мистецького таланту і повсякденного життя;
- нерозуміння суддями суспільного значення творчості Марусі Чурай;
- несумісність духовних потреб Марусі і Гриця та ін.

Маємо можливість розвивати читацьку уяву і, водночас, допомагаємо якомога глибше зрозуміти характер героїні, звернути увагу студентів на світорозуміння Марусі. Тим самим даємо можливість студентам співпереживати разом з почуттями головної героїні. Може здатися, що кожен з них відтворює образ своєї Марусі.

Спільний проект. Група поділена на підгрупи, які отримують різні завдання щодо теми занять: з історії, з психології, з народознавства, з мистецтвознавства тощо. Група експертів вивчає інформацію з усіх питань. У ході заняття експертам надається слово для інформації.

Мозковий штурм. Це ефективний метод колективного обговорення, пошуку рішень, що спонукає учасників до творчості. Сприяє вільному вираженню думок усіх учасників і допомагає розв'язувати конкретні проблеми.

Викладач називає проблему і запрошує взяти участь у її обговоренні шляхом колективного обдумування - «мозкового штурму», який організовується за такими етапами.

1. Обрана вами тема чи проблема записується на дошці або на папері, щоб під час роботи цей запис був перед очима.

2. Усі учасники штурму висувають ідеї щодо вирішення проблеми. Вони можуть бути будь-якими, навіть фантастичними.

3. Студент записує на дошці всі пропозиції однокурсників.

4. Коли присутні вважатимуть кількість поданих ідей достатньою, їх висування припиняється.

5. Після того, як ідеї зібрано, їх групують, аналізують, вдосконалюють.

6. Вибирають ті, які, на думку групи, допоможуть вирішити поставлену проблему.

Метод «Коло ідей». Ланцюжок відповідей. Наприклад, «Чому нас вчить трагічна доля Чіпки?»:

- навчатись прощати;
- критично ставитись до себе і своїх вчинків;
- шукати винуватців нещастя не тільки десь, а і в собі;
- шукай порятунку не в пиятиці, а в роботі і серед людей тощо.

Метод «Прес» застосовується для вироблення вміння аргументувати свою відповідь: студент висловлює думки з приводу певної проблеми, використовуючи такі словесні форми:

- я вважаю, що... (озвучення позиції);
- оскільки.. (обґрунтування позиції);
- наприклад., (наведення прикладів);
- таким чином... (підбиття підсумків).

Мікрофон. Дає змогу кожному щось сказати з обговорюваного і питання, висловити свою думку чи позицію. Правила застосування цієї технології такі:

- говорити має той, у кого символічний мікрофон;
- подані відповіді не коментуються й не оцінюються;
- коли хтось висловлюється, інші не мають права перебивати, викрикувати з місця.

На сьогоднішньому занятті я зрозумів... А тепер я хочу почути думку про... Що мені сподобалось... Що не сподобалось...

Читаючи твір, я відчув... Читаючи твір, я думав... Читаючи твір, я зрозумів...

Такий підхід забезпечує суб'єктність студента у навчально-виховному процесі, його активне ставлення до самовиховання та самовдосконалення, свідоме подолання труднощів.

Підсумовуючи, слід зазначити, що українська література як навчальна дисципліна має колосальний потенціал, комплексно впливає на становлення та розвиток особистості дитини, її психоемоційну сферу, інтелектуальні здібності, морально-етичні та етичні погляди, духовні запити.

На заняттях літератури з використанням інтерактивних методів студенти мають можливість вільно висловлювати свої думки щодо проблематики творів, характеристики художніх образів, зв'язку літератури з реальним життям, самостійно аналізувати різні проблемні ситуації та давати відповіді на проблемні запитання. Позитивною стороною інтерактивних методів є можливість використання на одному занятті різних форм і методів такого типу навчання.

Упровадження інноваційних технологій під час вивчення літератури дало певні результати, у студентів підвищився інтерес до дисципліни, зросла активність, зацікавленість у діалогово-пошуковій роботі.

Література:

1. Варзацька Л. Інтерактивні методи навчання: лінгводидактичні засади / Л.Варзацька // Дивослово. - 2005. - №2. - С. 5-19.
2. Демчик О. Нестандартні уроки з української літератури в 9 – 11 класах / О.Демчик. – Тернопіль, 2000. – 144 с.
3. Інноваційні технології та сучасний урок літератури : навч. посібн. – К. : Шкільна освіта, 2006. – 128 с.
4. Как готовить интегрированные уроки : История, культура. – М. : «Чистые пруды», 2006. – 32с.
5. Пометун О. Сучасний урок : Інтерактивні технології навчання / О.Пометун, Л. Пироженко. - К., 2003.
6. Серьожникова Р.К. Суб'єктивна позиція студента як реалізація його творчого потенціалу / Р.К. Серьожникова // Проблеми освіти. - 2006. - №43. – С. 31-34.
7. Щербина В.Г. Інтерактивні технології на уроках української мови та літератури / В.Г.Щербина. – Х. : Основа, 2005. – 96 с.
8. Фасоля А. Діяльнісна основа навчання / А.Фасоля // Дивослово. - 2006. - №6, №7.
9. Якиманська І. Особистісно орієнтована система навчання / І.Якиманська // Завуч. – 1999. - №7.